

АСПЕКТИ ПОБУДОВИ ПАСПОРТА ЗАГРОЗ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджується побудова системи управління економічною безпекою підприємства.

Construction of a control system of economic safety of the enterprise is investigated.

Ключові слова: безпека підприємства, економічна безпека.

Вступ. Безпека підприємства не означає його функціонування без загроз. Вони можуть перешкоджати його функціонуванню, розвитку, руйнувати структуру ззовні або зсередини. Для підприємницької діяльності вони не лише немінучі, але змушують підприємство удосконалювати систему захисту власних інтересів.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми економічної безпеки розглядаються у багатьох працях вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Ареф'євої, З. Варналія, Я. Жаліло, В. Кредісова, В. Микитенко, В. Нижника, В. Франчук та інші. Аналіз літературних джерел свідчить про те, що значна увага приділяється змісту понять загрози, небезпеки та безпеки, їх видів, форм проявів тощо, проте розрізненість підходів та класифікацій вказують на недостатній рівень дослідженості цього питання.

Основні результати дослідження. Функціонування підприємства ускладнюється постійною зміною факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, тому результати діяльності суб'єкта господарювання важливо проводити на динамічній основі. Тому при формуванні стратегії підприємств, пропонуємо використовувати модель впливу факторів (рис. 1).

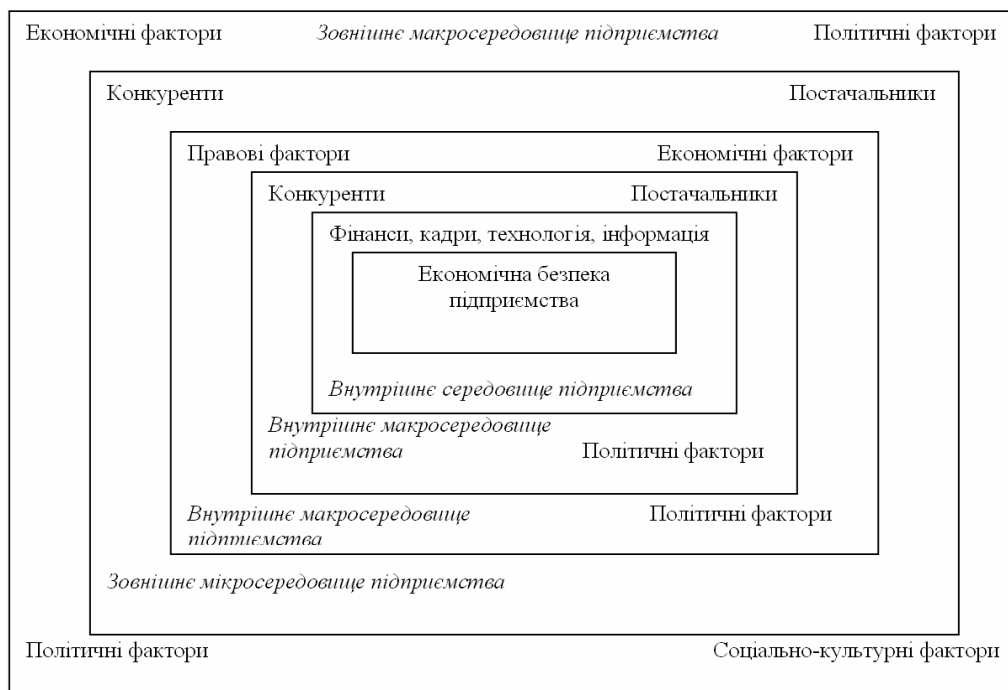

Рис. 1. Модель впливу факторів на діяльність підприємства

Сукупність загроз та небезпек, які впливають на діяльність підприємства потребують встановлення величини ризику та втрат, що може зазнати суб'єкт господарювання, визначення ймовірності виникнення, оцінки стану робіт по попередженню небезпек та загроз та можливості усунення їх дії, розробки заходів по усуненню, уникнення втрат, що можуть виникнути. Для вирішення вказаних завдань варто, на нашу думку, використовувати на сучасних підприємствах паспорт загроз. Паспорт загроз розробляється з метою підвищення ефективності системи управління за кризових умов, формування адекватних заходів по попередженню та уникненню загроз та небезпек.

Створення паспорту загроз підприємства дозволить виявити найбільш небезпечні фактори впливу, співставити ступінь небезпеки із рівнем захищеності, встановити достатність сил та засобів, що можуть протидіяти загрозам та небезпекам і забезпечити достатність засобів заходів по попередженню та ліквідації.

Ідентифікація факторів екзо- та ендогенного середовища стає необхідною передумовою побудови і створення цілісної картини економічної безпеки підприємства. У такій площині система факторів впливу

має розглядатись не як детальний перелік її елементарних частин, а як структурована сукупність взаємопов'язаних компонентів.

Досліджуючи екзо- та ендегенне середовище підприємства, першочергово необхідно дослідити рівень його потенційної небезпечності, джерела невизначеності, а також з'ясувати, яким чином підприємство може взаємодіяти із цією невизначеністю. Адже сучасний стан економіки приховує у собі безліч загроз для нормального функціонування підприємства, що криються як усередині, так і поза ним. Дослідниками подається комбінована класифікація чинників, що впливають на рівень небезпечності діяльності господарюючого суб'єкта. Складність і різноманітність чинників впливу на стан економічної безпеки ілюструє табл. 1.

Таблиця 1

Система чинників, які загрожують діяльності підприємства

Зовнішні		Внутрішні	
Прямі дії	Непрямі дії	Об'єктивні	Суб'єктивні
Нестабільність і суперечливість вітчизняного законодавства	Нестабільність політичних умов	Непередбачені зміни в процесі виробництва	Низька якість кадрів підприємства
Непередбачуваність дій державних органів	Нестабільність соціальних умов	Стихійні лиха локального характеру	Недотримання договорів керівництвом фірми
Нестабільність економічної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої політики	Непередбачені зміни економічного стану в регіоні	Непередбачені зміни у внутрішньогосподарчих відносинах	Низький рівень роботи працівників підприємства
Непередбачувані зміни кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринку	Непередбачені зміни в галузі підприємницької діяльності	Брак бізнес-інформації на фірмі	Вибуття ключових співробітників
Непередбачувані дії конкурентів	Непередбачувані зміни у міжнародній ситуації	Фінансові проблеми на підприємстві	
Корупція та рекет	Стихійні лиха	Відсутність механізму мотивації	
Революційні зміни в НТП	Непередбачені зміни економічної обстановки в країні		
Непередбачувані зміни у взаємостосунках із господарськими суб'єктами			

Сутнісними характеристиками підприємництва, що визначають необхідність його захисту, полягають у наступному:

- наявності в підприємницькій діяльності елементів новизни;
- отримання значної частки прибутку як важливої мети підприємницької діяльності;
- процедурі проведення обмінних операцій, як необхідного атрибуту підприємництва;
- професійності як необхідності забезпечення якості прийняття рішень та інформаційного захисту.

Тобто, як показує практика та проведені нами дослідження, для ефективного функціонування підприємства необхідність його захисту вимагає розгляду всієї різноманітності проблем забезпечення безпеки в комплексі.

Нами пропонується структурна модель впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ на стан економічної безпеки підприємства, що представлено на рис. 2.

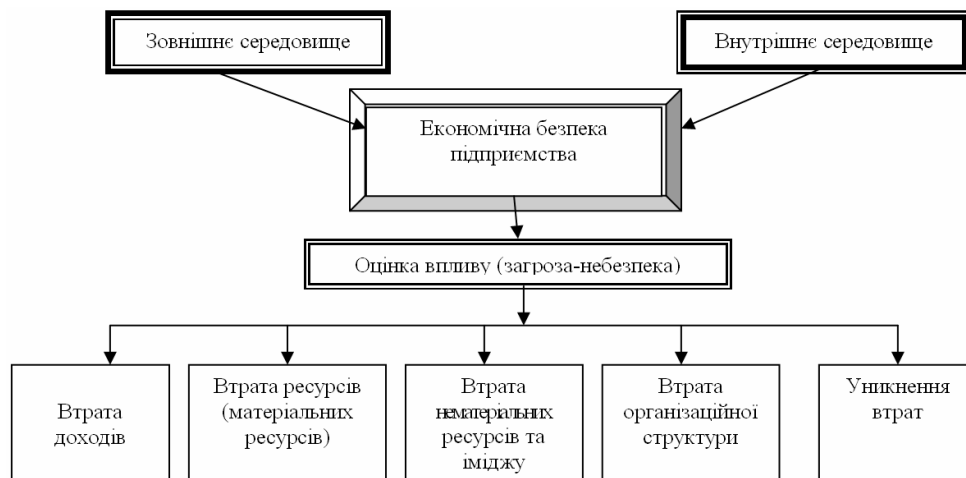

Рис 2. Структурна модель впливу середовища на стан економічної безпеки підприємства

Існування розбіжності у визначенні ознак та видів складових економічної безпеки підприємства

створює труднощі у встановленні напрямів загроз та небезпек, подвійне урахування або неврахування окремих напрямів. Як наслідок – несвочасна реакція та послаблення конкурентної позиції підприємства, його економічної безпеки.

Для вирішення поставленої проблеми варто проаналізувати зміст складових, що були виділені.

На підставі проведеного аналізу, нами представлено перелік функціональних складових, який, на нашу думку, точніше відображає сутність та направленість загроз.

При чому весь їх перелік за структурою варто розділити на екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні). Структура функціональних складових представлена на рис.3.

Виділення, оцінку і аналіз існуючих загроз за кожною функціональною складовою економічної безпеки підприємства розглянемо з врахуванням їх впливу на середовище підприємства.

Таким чином, до ендогенних структурних елементів належать наступні.

Рис. 3. Загальна структурна схема функціональних складових економічної безпеки підприємства

Фінансова складова є найбільш показовою щодо стану економічної безпеки підприємства. Призначення даної складової полягає у забезпеченні фінансової стійкості підприємства, недопущенні банкрутства, зростанні прибутковості та рентабельності виробництва, поточної і абсолютної ліквідності, платоспроможності і кредитоспроможності, тенденцій зменшення обсягу кредиторсько-дебіторської заборгованості, ефективності і достатності оборотних засобів (як власних, так і запозичених) тощо.

Технологічна складова характеризується рівнем впровадження прогресивних технологій, своєчасним оновленням основних виробничих фондів, безпекою праці на виробництві, раціональним використанням виробничих потужностей, пошуком внутрішніх резервів поліпшення використання технологій. До основних негативних впливів належать спрямованість на підриг технологічного потенціалу підприємства, порушення технологічної дисципліни, відсутність або обмеженість інноваційної діяльності, інвестиційна непривабливість підприємства, значна енергоємність виробничо-технологічних процесів.

Кадрова складова враховує забезпеченість та інтелектуально-кваліфікаційний рівень працівників підприємства, організацію системи управління персоналом, навчання і мотивацію співробітників підприємства, збереження і розвиток інтелектуального капіталу підприємства, забезпечення прожиткового мінімуму працівникам підприємства, зростання заробітної платні, системи мотивації і оплати праці за кінцевими результатами роботи, відповідність заробітної платні кваліфікації працівників. Негативними тенденціями є звільнення провідних спеціалістів, зниження частки інженерно-технічних працівників, зниження освітнього рівня, плінність кадрів, значна частка працівників-сумісників.

Правова - характеризує правову захищеність як самого підприємства, так і його працівників в рамках договірної та ділової документації, захищеність комерційної інформації, дотримання норм патентного права, цензуру публічної інформації, роз'яснення та дотримання норм законодавства.

Захисна складова (силова, кримінальна) передбачає захист інтелектуальної власності працівників (патентних і авторських прав) від промислово-економічного шпигунства, від розкравдань і крадіжок, захист комерційної таємниці, спроби негативного впливу (фізичного та морального характеру) на працівників фірми. Основними причинами виникнення проблемних ситуацій є нездатність підприємств-конкурентів досягти переваг коректними методами, спроби отримання злочинними особами доходів через шантаж, шахрайство та крадіжки тощо. У зв'язку з цим на підприємствах організуються служби безпеки, головною функцією яких є дотримання правопорядку на підприємствах і охоронна діяльність.

Інформаційна складова характеризує рівень якісної, точної, своєчасної інформації про умови зовнішнього середовища та контрагентів (конкурентів, клієнтів, постачальників і т.д.), захист інформаційного забезпечення наукової, виробничо-комерційної і маркетингової діяльності підприємства. Ця складова має особливість: вона може належати як до ендогенних, так і до екзогенних.

До екзогенних належать наступні елементи.

Ресурсна складова полягає в забезпеченні виробництва основними видами ресурсів, необхідним їх рівнем якості, забезпечення запасів власними оборотними коштами, здатністю підприємства поповнювати, замінювати, зберігати й використовувати матеріальні ресурси так, щоб результат від перерахованих дій підвищував загальну безпеку підприємства.

Екологічна складова визначає відповідність екологічності результатів виробництва нормативним параметрам, затвердженим відповідним законодавством, загрозу втрати здоров'я працівниками підприємства, втрату прибутків через значні штрафні санкції за порушення законодавчої бази.

Ринкова складова відображає ступінь відповідності існуючих внутрішніх можливостей підприємства власній стратегії розвитку та зовнішнім можливостям. Показниками є частка ринкової ніші, що належить підприємству, конкурентна позиція, можливість протистояти конкурентному тиску, адаптаційні можливості суб'єкта господарювання тощо.

Інтерфейсна складова визначає надійність взаємодії підприємства з економічними контрагентами. Загрозу являють непередбачені зміни угод, зміна умов контрактів тощо.

Враховуючи розширення міжнародних зв'язків України з іншими країнами, варто, на нашу думку, ввести до складу економічної безпеки підприємства складову, що забезпечуватиме безпеку зовнішніх зносин, тобто міжнародну складову. Її функціями мають стати: дослідження законодавства країни-партнера в рамках підприємницької та експортно-імпоротної діяльності, питання місцевого оподаткування, культурно-релігійні традиції, ресурсно-кліматичні умови, питання конкуренції тощо. Необхідність цієї складової – пряме і непряме блокування доступу українських товарів на європейські ринки, застосування до них політики протекціонізму та інших обмежень.

Джерела та зміст загроз кожної із перерахованих складових із врахуванням середовища підприємства представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Джерела та зміст загроз діяльності підприємств України

Джерела виникнення	Зміст загроз
Економічне середовище	Спад виробництва, втрата економічної самостійності, значна залежність від інших країн, кризова фаза економічного циклу розвитку економіки, зростання процентних ставок за кредитами, неконтрольована грошова емісія, інфляційні процеси, нестабільність валютно-грошової політики, зміна тарифів на енергоносії, підвищення рівня безробіття, жорсткість фінансової політики, зміна напрямку ринково-економічних реформ
Кадрове середовище	Розголошення інформації, що є комерційною таємницею або конференційною, співробітники-сумісники, зміна провідними спеціалістами місця роботи, розкрадання матеріальних цінностей, низький рівень кваліфікації і освіти, низький рівень культурних, морально-етичних якостей працівників, значна диференціація персоналу за статево-віковими характеристиками, відсутність формальних лідерів, прийняття управлінським персоналом помилкових рішень, що приводять до негативних наслідків
Технологічне середовище	Несприятливий інвестиційний клімат, зниження інвестицій у НДДКР, відсутність уваги до впровадження інновацій, зниження контролю над якістю та безпекою товару, відсутність заохочувальних заходів щодо винахідництва та раціоналізаторства
Кримінальне середовище	Комп'ютерні крадіжки, руйнація майна, шахрайство, привласнення матеріальних і нематеріальних ресурсів, загроза життю та здоров'ю працівникам підприємства, підкуп працівників
Законодавче середовище	Нестабільність та невизначеність законодавства, неефективність законодавчих рішень та їх виконання через протиборство або некомпетентність, неузгодженість окремих законів та підзаконних актів, встановлення обмежень на окремі види діяльності, що є дозволені, і видача дозволів, які не відповідають чинному законодавству, незаконне обмеження прав підприємств у реалізації чи набутті продукції, надання переваг у конкуренції, обмеження прав у ціноутворенні, розподілі прибутків та інших питань маркетингу та менеджменту
Політичне середовище	Нестабільність політичного стану і влади, загострення міжнародних, релігійних, етнополітичних, територіальних суперечок, зростання корумпованості й криміналізація господарського життя, сепаратистські настрої в політиці, суперечки між регіональними й національними органами влади, обмеження можливостей розвитку підприємництва та бізнесу, невизначеність економічних відносин, проведення політики фритредерства та протекціонізму
Конкурентне середовище	Раптове захоплення ринку більш сильним суперником-конкурентом, значне покращення якості продукції конкурента, зниження цін на продукцію-аналог, обмеження доступу на ринок через зговір, підробка продукції, економічне шпигунство, шахрайство, комп'ютерні крадіжки, руйнація майна, підрив репутації конкурента, застосування несумлінної конкуренції, підкуп працівників підприємства-конкурента
Середовище споживачів	Відмова від готової продукції, банкрутство підприємства-споживача, раптовий розрив відносин, затримка в оплаті дебіторської заборгованості

Джерела виникнення	Зміст загроз
Еколого-природничі фактори та географічне середовище	Наявність екологічно небезпечного виробництва, відсутність нормативів щодо безпечності викидів у оточуюче середовище, штрафні санкції та закриття через відкриття шкідливих виробництв, можливість виникнення природних катаклізмів; складність доступу до сировинних ресурсів, зростання цін на сировину, яка залежить від природничо-кліматичних умов, відсутність або низька якість транспортних умов, невідповідність придбання сировини, недостатня забезпеченість трудовими ресурсами та їх якість
Ресурсно-постачальне середовище	Зрив укладених договорів, відмова від співробітництва, низька якість сировини та послуг, нестабільність та неефективність цінової політики, неритмічність у постачанні або наданні послуг, відмова у кредитуванні, банкрутство підприємств-співробітників
Соціально-культурне середовище	Зміна соціальних установок і культурних цінностей, негативне ставлення соціальних груп до бізнесу і підприємництва, зміна соціальних устроїв, диференціація населення у доходах, факти дискримінації у бізнесі, спад основних інститутів соціального захисту населення, скорочення соціального захисту населення, зниження народжуваності та зростання смертності
Міжнародне середовище	Націоналізація або конфіскація майна підприємств, блокування рахунків, зміна валютних курсів, квотування експорту та імпорту, накладання ембарго на експорт та імпорт, підвищення митних тарифів та податкових ставок, обмеження інвестиційної діяльності, економічне шпигунство, несприятлива економічна політика, згорання або обмеження економічних зв'язків на політичному підґрунті, кризові явища у країні-партнері, недостатнє вивчення законодавчого поля, культурно-релігійних традицій країни-партнера

Різноманіття впливів середовища підприємства (як внутрішнього, так і зовнішнього) на економічну безпеку підприємства характеризується складністю та динамічністю.

Дослідження негативного впливу середовища на підприємство доцільно скористатись методом «критичних точок». Він передбачає виявлення у середовищі найбільшу ймовірність реалізації і максимальну силу впливу на діяльність підприємства. найбільш негативні та значні за впливом фактори будуть «критичними точками», на які необхідно звертати найбільшу увагу керівництва та служби економічної безпеки підприємства.

Таблиця 3

Матриця встановлення «критичних точок» підприємства

Ймовірність реалізації фактора	Сила впливу на підприємство		
	Високий	Помірний	Слабкий
Висока	I група		
Середня		II група	
Низька			III група

На фактори, які входять до першої групи чинників повинні бути направлені максимальні зусилля на усунення, ухилення дії їх впливу, оскільки вони мають високий та помірний вплив та високу ймовірність реалізації.

Фактори другої групи відстежуються, досліджуються і при зміні сили їх впливу або збільшенні ймовірності виникнення, посилюється увага, розробляються заходи на послаблення дії небезпек та загроз.

Фактори третьої групи можна ігнорувати.

Особливості «критичних точок» залежать від галузевої приналежності підприємства, розміру підприємства, етапу життєвого циклу та цілей діяльності [Сич Є.М. Стратегічний аналіз: навч. метод посіб. / Є.М Сич, О.В. Пилипенко, М.С. Стасишен. – К. : Каравела, 2010. – 304 с., С. 31].

Завданням перед службами, що займаються забезпеченням життєздатності підприємств, постає вибір методів оцінки становища підприємства, пошуку шляхів мінімізації втрат або їх уникнення та управління економічною безпекою промислового підприємства. Основні напрями комплексу заходів по усуненню відхилень від нормативів показників економічної безпеки підприємства за структурними складовими наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Заходи по усуненню відхилень від нормативів показників економічної безпеки

Назва складової	Напрями діяльності	Підрозділ, центр відповідальності
Фінансова складова	посилення централізованого фінансового контролю; аналіз негативних наслідків розвитку виробничої й маркетингової структур з погляду стану і змін, насамперед платоспроможності, рентабельності і прибутковості; аналіз стану ринку цінних паперів з погляду їх привабливості, ресурсів на інвестиції та розвиток, а також захисту від набуття акцій конкурентами і можливого встановлення контролю над підприємствами (наприклад, рейдерство); аналіз ділових пропозицій підприємству; аналіз інвестиційних проектів; оптимізація умов кредитування як з боку кредиторів так і дебіторів; створення інформаційного центру для отримання постійної інформації про борги підприємства;	Економічний відділ, фінансовий відділ

Назва складової	Напрями діяльності	Підрозділ, центр відповідальності
	оптимізація величини та оборотності дебіторсько-кредиторської заборгованості; визначення вигідної схеми виплат боргу; відстрочка термінів погашення заборгованості зміна малоефективної ринкової стратегії, цінової стратегії	
Технологічна складова	збільшення частки кінцевої продукції у загальному обсязі продукції підприємства; бюджетування технологічного розвитку підприємства на засадах оптимізації витрат за програмою технологічного розвитку для вибору альтернатив, опрацювання власних розробок або придбання патентів і необхідного устаткування; розробка загального плану технологічного розвитку підприємства з відображенням альтернатив, обсягів фінансування, виконавців; складання плану власних НДДКР відповідно до плану технологічного розвитку підприємства; технічне переозброєння підприємства; аналіз товарних ринків за профілем продукції та товарів-замінників; використання нових технологій, що зумовлюють зменшення витрат, гнучкість асортименту	Технологічний відділ
	активізація інвестиційної діяльності; виявлення перспективних товарів з групи (номенклатури, асортименту), що виготовляється підприємством; прогнозування можливої специфіки необхідних технологічних процесів для випуску конкурентоспроможних товарів; зміна структури асортименту продукції; виведення низькорентабельної продукції; оновлення асортименту; підвищення якості продукції; проведення диверсифікації виробництва; виявлення і використання резервів завантаження обладнання	
Кадрова складова	підвищення частки праці кваліфікованих працівників; можливість залучення та ефективне використання висококваліфікованого персоналу; мотивація діяльності, система матеріальної та нематеріальної винагороди; вдосконалення системи заробітної плати та рівня доходів робітників; запровадження методів оцінки, добору, атестації, підготовки, просування кадрів, підвищення матеріальної відповідальності за результати праці; покращення умов праці робітників; система соціальних виплат працівникам; стимулюючі заходи для всіх співробітників щодо покращення діяльності підприємства, розмір яких визначається на підставі точних і зрозумілих критеріїв	Відділ кадрів
Інформаційна складова	аналіз власної вихідної інформації на предмет виявлення інформації яка не підлягає розголошенню; посилення захисту інформації від несанкціонованого доступу; збирання інформації про потенційних ініціаторів промислового шпionaжу та проведення необхідних запобіжних дій з метою припинення таких спроб створення бази «небажаних» контрагентів; збирання різних видів необхідної інформації, що здійснюється через офіційні контакти з різноманітними джерелами відкритої інформації, неофіційні контакти з носіями закритої інформації, а також її розробка та систематизація за допомогою спеціальних технічних засобів; перевірка податкових та інших платіжних документів щодо їх достовірності; пошук інформації про партнерів, споживачів, конкурентів із надійних джерел; підготовка та проведення акцій, що покращують імідж підприємства та його ділову репутацію; технічний захист приміщень, транспорту, кореспонденції, переговорів, різної документації від несанкціонованого доступу зацікавлених юридичних і фізичних осіб до закритої інформації; перевірка зв'язків з діловими партнерами; формування сприятливого іміджу підприємства; проти дія спроб завдання шкоди репутації через поширення неправдивої інформації	Інформаційно-аналітична служба
Правова складова	правове опрацювання договірних відносин підприємства ; планування і обґрунтування юридичного забезпечення комерційної діяльності; оцінка рівня дослідно-експерних робіт; оцінка кваліфікації працівників підрозділу; забезпечення належного фінансування відділу;	Юридично-патентний відділ
Екологічна складова	запровадження розробки карти ефективності заходів для охорони екології на підставі даних про фінансово-господарську діяльність підприємства; запровадження екологічно чистої технології виробництва; формування інформаційної бази та прийняття власної градації рівня витрат на основі аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища; забезпечення екологічно безпечних умов праці робітників, компенсаційні виплати за невідповідність нормам; виділення коштів на фінансування протидії забрудненню навколишнього середовища; розрахунок карти ефективності здійснюваних заходів для охорони екологічної складової економічної безпеки на підставі звітних даних про фінансово-господарську діяльність підприємства	Служба екологічної безпеки, технологічний відділ
Захисна складова	створення власної системи безпеки або залучення спеціалізованих організацій; охорона співробітників, гарантування безпеки майна, перевезень; технічний захист приміщень, транспорту, кореспонденції, переговорів, документації; збирання інформації про потенційних ініціаторів промислового шпionaжу та проведення необхідних запобіжних дій; забезпечення протипожежної, охоронної спеціалізації, відео спостереження	Служба охорони

Назва складової	Напрями діяльності	Підрозділ, центр відповідальності
Ринкова складова	постійне вивчення споживчого попиту на продукцію підприємства; оновлення асортименту продукції з врахуванням перспектив потреб галузі; отримання міжнародного сертифікату якості; пошук стратегічних ніш; участь у національних і міжнародних конкурсах; оцінка перспектив розвитку ринку продукції підприємства заходи по стимулюванню збутової діяльності; дослідження конкурентного статусу підприємства; удосконалення власних конкурентних переваг; відмова від нерентабельних видів продукції; агресивні маркетингові стратегії	Відділ маркетингу, технологічний відділ
Інтерфейсна складова	вивчення споживчого попиту та його прогнозування; підтримка конкурентоспроможності продукції на належному рівні; визначення оптимальних товарних ніш; проведення рекламних компаній; пошук ринків збуту для морально та технічно застарілої продукції; налагодження прямих зв'язків з існуючими та потенційними покупцями; післяпродажне обслуговування продукції збір інформації про основних конкурентів, постачальників; оцінка фінансового аналізу контрагентів	Відділ маркетингу
Ресурсна складова	пошук шляхів та можливостей запровадження енерго та матеріалоємних технологій; розвиток та налагодження зв'язків підтримуючих підприємств (постачальників, науково-дослідний сектор, транспортних послуг тощо); оптимізація структури ресурсів; пошук джерел та збільшення обсягу інвестицій; розширення кооперації; підвищення та вдосконалення забезпеченості технічними інфраструктурами (кредитно-фінансові послуги, транспортне забезпечення, водо-, газо-, тепло- та енергозабезпечення тощо)	Відділ маркетингу, технологічний відділ
Міжнародна складова	вивчення споживчого попиту на продукцію підприємства з можливістю виходу на міжнародні ринки; отримання міжнародного сертифікату якості; пошук міжнародних стратегічних ніш; участь у національних і міжнародних конкурсах; детальне вивчення національних традицій та законодавства країни-партнера; дослідження конкурентного статусу міжнародних партнерів їх фінансового стану; удосконалення власних конкурентних переваг на міжнародних ринках.	Відділ зовнішніх зв'язків, юридичний

Висновки. Функціонування сучасних підприємств відбувається у складних динамічних умовах, під впливом різноманітних за формою та силою впливу загроз та небезпек. Втрати які потенційно може отримати або отримує підприємство можуть спричинити втрату прибутків, обмеження діяльності руйнацію структури. У зв'язку із цим важливим є постійне відстеження, ідентифікація і нейтралізація загроз та небезпек. При побудові системи управління економічною безпекою підприємства варто використовувати паспорт загроз завдяки якому можна вирішити означені проблеми.

Література

1. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2004. – 170 с.
2. Економічна безпека : [навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія]. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
3. Ліпкан В.А. Безпекознавство : [навч. посіб.] / В.А. Ліпкан. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
4. Микитенко В.В. Діагностика стратегічного потенціалу підприємства / В.В. Микитенко, І.А. Ігнат'єва // Вісник економічної науки України. – 2005. – № 2 (8). – С. 77–81.
5. Сич Є.М. Стратегічний аналіз : [навч.-метод посіб.] / Є.М. Сич, О.В. Пилипенко, М.С. Стасишен. – К. : Каравела, 2010. – 304 с.
6. Франчук В.І. Загрози корпоративній безпеці як об'єкт дослідження / В.І. Франчук // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 148–154.
7. Яременко О. Ф. Управління економічною безпекою підприємств на основі відхилень порогових показників / М. П. Войнаренко, О. Ф. Яременко // Економіст. – 2008. – № 12. – С. 60–64.

Надійшла 14.02.2011